

Věc C-186/24

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

Datum doručení:

8. března 2024

Předkládající soud:

Oberster Gerichtshof (Rakousko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

22. února 2024

Navrhovatel v řízení o opravném prostředku „*Rekurs*“:

Dr. Matthäus Metzler jakožto insolvenční správce

Odpůrkyně v řízení o opravném prostředku „*Rekurs*“:

Auto1 European Cars B. V.

RAKOUSKÁ REPUBLIKA

17 Ob 23/23s

OBERSTER GERICHTSHOF (Nejvyšší soudní dvůr, Rakousko)

Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soudní dvůr) vydal [*omissis*] ve věci strany žalující Dr. Matthäuse Metzlera, LL. M., jakožto insolvenčního správce v insolvenčním řízení ohledně majetku *dlužníka* [*omissis*] proti straně žalované Auto 1 European Cars B. V., NL-1101BA, Amsterdam [*omissis*] ohledně částky ve výši 62 261 euro s příslušenstvím, v řízení o opravném prostředku „*Rekurs*“ podaném stranou žalující proti usnesení Oberlandesgericht Linz (Vrchní zemský soud v Linci, Rakousko) jakožto odvolacího soudu ze dne 21. září 2023, č.j. 1 R 110/23m-20, kterým byl zrušen rozsudek Landesgericht Linz (Zemský soud v Linci, Rakousko) ze dne 12. května 2023, č.j. 4 Cg 70/22i-10,

u s n e s e n í

tohoto znění:

I. Soudnímu dvoru Evropské unie se na základě článku 267 SFEU předkládají k rozhodnutí o předběžné otázce následující otázky:

1. Musí být čl. 31 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 ze dne 20. května 2015 o insolvenčním řízení [dále jen „nařízení (EU) 2015/848“] vykládán v tom smyslu, že splnění závazků ve prospěch dlužníka, které mělo být uskutečněno ve prospěch insolvenčního správce, ve smyslu tohoto ustanovení, zahrnuje i takové splnění závazků, které vznikly na základě právního jednání, které dlužník učinil až po zahájení insolvenčního řízení a přechodu oprávnění na insolvenčního správce?

V případě kladné odpovědi na tuto otázku:

2. Musí být čl. 31 odst. 1 nařízení (EU) 2015/848 vykládán v tom smyslu, že za místo splnění závazku ve smyslu tohoto ustanovení je třeba považovat místo, ze kterého je prostřednictvím převodu z bankovního účtu vedeného v tomto místě provedena platba třetí osoby, ačkoli třetí osoba není usazena v tomto, nýbrž v jiném členském státě, k uskutečnění daného právního jednání a k plnění ze strany dlužníka nedošlo naopak v tomto jiném členském státě, nýbrž prostřednictvím pobočky třetí osoby v dalším členském státě, a to v členském státě, ve kterém bylo zahájeno insolvenční řízení?

II. [omissis] [přerušeno řízení]

O d ů v o d n ě n í:

K bodu I.:

A: Skutkový stav:

[1] Landesgericht Linz (Zemský soud v Linci) usnesením ze dne 25. května 2022, sp. zn. 17 S 56/22t, zahájil konkurzní řízení ohledně majetku dlužníka. Žalobce byl ustanoven insolvenčním správcem. Ke zveřejnění oznámení o zahájení insolvenčního řízení a jmenování insolvenčního správce došlo ještě dne 25. května 2022.

[2] Žalovaná je společnost založená podle nizozemského práva se sídlem v Nizozemsku. Je jedním z předních evropských obchodníků s ojetými vozidly a členem skupiny podniků, která působí po celé Evropě a provozuje pobočku v Rakousku. Kupní smlouvou, kterou dne 2. června 2022 – tedy po zahájení insolvenčního řízení – vlastním jménem uzavřel v této pobočce žalované, prodal dlužník žalované za 48 870 eur osobní automobil. Po předání vozidla, k němuž došlo v Rakousku, žalovaná převodem uhradila kupní cenu z účtu vedeného v Německu na účet uvedený dlužníkem, který je veden v Rakousku.

B: Procesní stanoviska účastníků řízení a dosavadní řízení:

[3] Žalobce se domáhal zaplacení částky ve výši 48 870 eur do majetkové podstaty, protože dlužník kupní smlouvu uzavřel po zahájení insolvenčního řízení. Tvrdí, že se vozidlo v okamžiku zahájení insolvenčního řízení

- nacházelo ve vlastnictví dlužníka. Žalovaná kupní cenu ve výši 48 870 eur převodem uhradila na účet třetí osoby (bývalé družky dlužníka). Žalovaná dané vozidlo v mezidobí prodala třetí osobě, a proto žalobce požaduje, aby byla do majetkové podstaty vyplacena náhrada jeho hodnoty.
- [4] Na jednání konaném dne 16. března 2023 žalobce žalobu rozšířil na tržní hodnotu vozidla, jejíž výše činila 62 261 eur.
- [5] Žalovaná uplatněný nárok zpochybnila a v podstatě uvedla, že vozidlo se v okamžiku zahájení insolvenčního řízení nenacházelo ve vlastnictví dlužníka, a nebylo tedy součástí majetkové podstaty. Žalovaná v Rakousku provozuje pouze pobočku, registrována je v Nizozemsku. Převod v Německu z německé banky provedla žalovaná, a nikoli rakouská pobočka. Jedinou vazbu sporné kupní smlouvy k Rakousku představuje skutečnost, že byla podepsána v Rakousku a že tam rovněž došlo k předání vozidla. Nárok, který žalobce uplatnil, nevznikl, protože se vzhledem k existenci mezinárodního prvku použije článek 31 nařízení (EU) 2015/848. Daný nárok lze vůči žalované uplatnit pouze tehdy, pokud věděla o zahájení insolvenčního řízení, což se nestalo.
- [6] Napadeným rozsudkem soud prvního stupně vyhověl žalobě v původním rozsahu. Ve zbývajícím rozsahu odpovídající částce ve výši 13 391 euro s příslušenstvím (rozšířenou) žalobu (mezitím již pravomocně) zamítl. Dospěl k závěru, že na situaci, která nastala v projednávané věci, se článek 31 nařízení (EU) 2015/848 nevztahuje. Žalovaná se tedy nemůže dovolávat ochrany dobré víry podle tohoto ustanovení.
- [7] Odvolací soud vyhověl odvolání žalované, zrušil rozsudek soudu prvního stupně a vrátil věc soudu prvního stupně, aby poté, co doplní dokazování, rozhodl znovu. Po právní stránce měl za to, že článek 31 nařízení (EU) 2015/848 vzhledem k přednostnímu použití unijního práva nahrazuje nejen ustanovení § 3 odst. 2 [Insolvenzordnung (insolvenční řád), dále jen „IO“], ale i § 3 odst. 1 IO. Platba ve prospěch insolvenčního dlužníka byla prověřena v Německu a zadána k úhradě z německého účtu. Z tohoto důvodu se použije článek 31 nařízení (EU) 2015/848. Nebyla učiněna zjištění týkající se otázky, zda žalovaná věděla o zahájení insolvenčního řízení, v důsledku čehož ještě není možné konečné posouzení.
- [8] Cílem opravného prostředku „*Rekurs*“, který podal žalobce, je opětovné potvrzení rozsudku soudu prvního stupně; podpůrně se navrhuje zrušení. Zprvce se článek 31 nařízení (EU) 2015/848 nepoužije, protože dané ustanovení upravuje pouze účinek splnění závazku spočívající v jeho zproštění a vyžaduje platnou smlouvu, která v projednávané věci podle § 3 odst. 1 IO neexistuje. Zadruhé dané ustanovení chrání pouze legitimní očekávání smluvního partnera, že nedojde ke změně oprávnění k výkonu daného práva, nevztahuje se však na případy, kdy (jako v projednávané věci) smluvní partner s dlužníkem uzavře smlouvu až po zahájení insolvenčního

řízení. Rozhodující plnění žalovaná rovněž poskytla v Rakousku, v důsledku čehož [v dané věci] neexistuje žádný mezinárodní prvek ve smyslu článku 31 nařízení (EU) 2015/848.

- [9] Žalovaná ve svém vyjádření k opravnému prostředku „*Rekurs*“ navrhuje, aby byl tento opravný prostředek odmítnut, podpůrně, aby mu nebylo vyhověno.

C: Relevantní ustanovení právních předpisů:

Článek 7 nařízení (EU) 2015/848 zní:

1. *Pokud toto nařízení nestanoví jinak, je právem rozhodným pro insolvenční řízení a jeho účinky právo toho členského státu, na jehož území bylo insolvenční řízení zahájeno (dále jen „stát, který řízení zahájil“).*

2. *Právo státu, který řízení zahájil, určuje podmínky pro zahájení tohoto řízení, jeho vedení a skončení. Určuje zejména:*

[...]

c) *oprávnění dlužníka a insolvenčního správce;*

[...]

m) *pravidla týkající se neplatnosti, odporovatelnosti nebo neúčinnosti právních jednání poškozujících společný zájem věřitelů. [...]*

Článek 31 nařízení (EU) 2015/848 zní:

1. *Kdo v některém členském státě splní závazek ve prospěch dlužníka, který se nachází v insolvenčním řízení zahájeném v jiném členském státě, zatímco jej měl splnit ve prospěch insolvenčního správce v tomto řízení, je závazku zproštěn, pokud o zahájení řízení nevěděl.*

2. *Pokud je takový závazek splněn před zveřejněním podle článku 28, má se za to, že osoba, která závazek splnila, nevěděla o zahájení insolvenčního řízení, pokud není prokázán opak. Pokud byl závazek splněn po tomto zveřejnění, má se za to, že osoba, která závazek splnila, o zahájení řízení věděla, pokud není prokázán opak.*

V bodě 81 odůvodnění je uvedeno:

Může nastat případ, kdy některá z dotčených osob neví, že bylo zahájeno insolvenční řízení, a jedná v dobré víře způsobem, který je v rozporu s novými okolnostmi. K zajištění ochrany takových osob, které, nevědouce o zahájení řízení v jiném členském státě, uskuteční platbu dlužníkovi místo platby insolvenčnímu správci v jiném členském státě, je třeba stanovit, že tato platba má účinek vyrovnání dluhu.

Ustanovení § 2 rakouského insolvenčního řádu (IO) zní:

(1) *Právní účinky zahájení insolvenčního řízení nastávají počátkem dne následujícího po zveřejnění obsahu vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení.*

(2) *Zahájením insolvenčního řízení pozbývá dlužník oprávnění volně nakládat s veškerým majetkem, který podléhá nucenému výkonu rozhodnutí a který dlužníkovi v té době patří nebo který dlužník nabude v průběhu insolvenčního řízení (majetková podstata).*

Ustanovení § 3 rakouského insolvenčního řádu (IO) zní:

(1) *Právní jednání dlužníka učiněná po zahájení insolvenčního řízení, která se týkají majetkové podstaty, jsou vůči insolvenčním věřitelům neúčinná. Protiplnění je třeba protistraně vrátit, pokud by v jeho důsledku došlo k obohacení podstaty.*

(2) *Zaplacením dluhu ve prospěch dlužníka po zahájení insolvenčního řízení není povinná osoba zproštěna svého závazku, ledaže bylo plnění vydáno do majetkové podstaty nebo povinné osobě nebylo zahájení insolvenčního řízení v době poskytnutí plnění známo a tato nevědomost se nezakládá na nedodržení povinnosti náležité péče (nemuselo jí tedy být známo).*

D: Odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce:

[10] 1.1. Podle odkazujících norem obsažených v čl. 7 odst. 2 písm. c) a m) nařízení (EU) 2015/848 je třeba oprávnění dlužníka a insolvenčního správce, jakož i neplatnost, odporovatelnost nebo neúčinnost právních jednání poškozujících společný zájem věřitelů posuzovat podle práva státu, který řízení zahájil. Účinky právních jednání a rozsah omezení dispozičního oprávnění dlužníka, jakož i přípustnost nabytí v dobré víře od dlužníka se tedy řídí podle *lex fori concursus*, přičemž však musí být zohledněn zejména i článek 31 nařízení (EU) 2015/848 [Trenker in Koller/Lovrek/Spitzer, *IO*, 2. vyd., 2022, článek 7 nařízení (EU) 2015/848, bod 16; Maderbacher in Konecny, *Insolvenzgesetze*, článek 7 nařízení (EU) 2015/848 (stav k 1. 9. 2018, rdb.at), bod 38; Knof in Uhlenbruck, *InsO*, 16. vyd., 2023, článek 7 nařízení (EU) 2015/848, body 49 a 102; Duursma-Kepplinger in Duursma-Kepplinger/Duursma/Chalupsky, *EuInsVO*, 2002, článek 4, bod 15].

[11] 2.1. Podle rakouského práva se zahájením insolvenčního pozbývá oprávnění volně nakládat s veškerým majetkem, který podléhá nucenému výkonu rozhodnutí a který dlužníkovi v té době patří nebo který dlužník nabude v průběhu insolvenčního řízení (majetková podstata) (§ 2 odst. 2 IO). Podle § 3 odst. 1 IO jsou právní jednání dlužníka učiněná po zahájení insolvenčního řízení, která se týkají majetkové podstaty, vůči insolvenčním věřitelům neúčinná.

- [12] 2.2. Zahájení insolvenčního řízení s sebou nese dvojí omezení dispozičního oprávnění dlužníka, a to faktické omezení spočívající v převzetí správy insolvenčním správcem a právní omezení, které nastává přímo okamžikem zahájení insolvenčního řízení a projevuje se neúčinností právních jednání dlužníka. Nevede [však] k obecnému omezení způsobilosti dlužníka k právnímu jednání. Naopak zůstává zachována jeho způsobilost zavazovat se k povinnostem. Právní jednání dlužníka týkající se majetkové podstaty jsou však vůči insolvenčním věřitelům neúčinná (RS0063784, 17 Ob 6/21p). To znamená, že dlužník se tedy může i po zahájení insolvenčního řízení právně zavázat k povinnosti, až do zrušení insolvenčního řízení však nelze pohledávky vyplývající z tohoto jednání uplatnit k tíži majetkové podstaty (Kodek in Koller/Lovrek/Spitzer, IO, 2. vyd., § 3 IO, bod 6).
- [13] 2.3. Je-li v důsledku právního jednání dlužníka, které je ve smyslu § 3 odst. 1 IO neúčinné, z podstaty vyňata některá věc, lze se domáhat jejího vrácení (17 Ob 12/21w). Pokud nabyvatel již nemůže věc nabytou od dlužníka vrátit, například proto, že ji v důsledku dalšího prodeje už nevlastní, je třeba podle občanského práva posoudit, do jaké míry lze vůči nabyvateli uplatnit nárok na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení (Schubert in Konecny, *Insolvenzgesetze*, článek 3 [Konkursordnung (konkurzní řád, zkráceně „KO“)], bod 21).
- [14] 2.4. Ustanovení § 3 odst. 1 IO, které upravuje neúčinnost právních jednání dlužníka týkajících se majetkové podstaty, na rozdíl od § 3 odst. 2 IO nestanoví žádné omezení této zásady ve prospěch třetí osoby, která v dobré víře nabývá od dlužníka, avšak které – bez jejího zavinění – nebylo známo, že došlo k zahájení insolvenčního řízení.
- [15] 2.5. Ustanovení § 3 odst. 2 IO stanoví, že poddlužník není zaplacením svého dluhu ve prospěch dlužníka zproštěn svého závazku. Toto pravidlo je výrazem zásady stanovené v § 3 odst. 1 IO, protože přijetí platby rovněž představuje právní jednání ve smyslu tohoto ustanovení. Vzhledem k tomu, že dlužník pozbývá oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, nemá ani oprávnění přijmout plnění vyplývající z pohledávek náležejících do majetkové podstaty. Výjimkou je případ, kdy bylo plnění vydáno do majetkové podstaty nebo poddlužníkovi nebylo bez jeho zavinění známo, že došlo k zahájení insolvenčního řízení.
- [16] 3.1. Naproti tomu cílem čl. 31 odst. 1 nařízení (EU) 2015/848 je ochrana dobré víry třetí osoby, která dlužníkovi po zahájení řízení, aniž jí je tato skutečnost známa, poskytne plnění v jiném členském státě než státě, ve kterém bylo řízení zahájeno, ačkoli měla plnit ve prospěch insolvenčního správce. Tato plnění jsou prohlášena za plnění mající účinek zproštění závazku [Klauser/Weber in Konecny, *Insolvenzgesetze*, článek 31 nařízení (EU) 2015/848 (stav k 1. 9. 2018, rdb.at), bod 1; Scholz-Berger in Koller/Lovrek/Spitzer, IO, 2. vyd., článek 31 nařízení (EU) 2015/848, bod

- 1, Müller in Mankowski/Müller/J.Schmidt, EuInsVO 2015, článek 31 nařízení (EU) 2015/848, bod 2].
- [17] 3.2. Je tak zastáván názor, že článek 31 nařízení (EU) 2015/848 vychází z předpokladu, že poddlužník měl plnit ve prospěch insolvenčního správce v daném řízení, což vyžaduje existenci pohledávky dlužníka. Uvedené ustanovení by se tedy vztahovalo pouze na pohledávky majetkové podstaty (viz Klauser/Weber, *op. cit.*, bod 7, Scholz-Berger, *op. cit.*, bod 4, Müller, *op. cit.*, bod 10). To by znamenalo, že na závazky, které třetí osoba ve prospěch dlužníka splnila na základě neúčinného právního jednání dlužníka učiněného po zahájení insolvenčního řízení, se čl. 31 odst. 1 nařízení (EU) 2015/848 nepoužije, protože se nejedná o pohledávky majetkové podstaty a jako takové by ani nemusely být splněny ve prospěch insolvenčního správce.
- [18] Bylo by však rovněž možné mít za to, že ze samotného znění čl. 31 odst. 1 nařízení (EU) 2015/848, který obecně hovoří pouze o splnění závazku ve prospěch dlužníka, nelze dovodit, že se toto ustanovení nemá vztahovat i na závazky, které poddlužník splnil, aniž mu bylo známo, že došlo k zahájení insolvenčního řízení, a tedy na základě neúčinného právního jednání.
- [19] Rozhodnutí SDEU ve věci C-251/12 vydané ohledně předchozí právní úpravy obsažené v ustanovení čl. 24 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení není relevantní, a neposkytuje proto žádná další vodítka. Toto rozhodnutí se totiž netýkalo splnění závazku třetí osoby ve prospěch dlužníka, nýbrž platby uskutečněné po zahájení insolvenčního řízení na pokyn dlužníka ve prospěch jednoho z jeho věřitelů.
- [20] 3.3. Pokud by tedy měl být čl. 31 odst. 1 nařízení (EU) 2015/848 vykládán v tom smyslu, že by do oblasti působnosti tohoto ustanovení spadalo i splnění takovýchto závazků, vyvstala by otázka místa, kde došlo ke splnění závazku. Za místo splnění závazku se považuje místo, kde poddlužník skutečně poskytl plnění. Zadání příkazu k převodu peněžních prostředků v jiném členském státě je v této souvislosti považováno za dostačující (Klauser/Weber, *op. cit.*, bod 12; Scholz-Berger, *op. cit.*, bod 7; Müller, *op. cit.*, bod 8).
- [21] Žalovaná v Rakousku provozuje pobočku. Pobočkou se rozumí prostorově oddělený hospodářsky samostatný obchodní podnik, který má vlastní organizační funkci. Pobočka nemá právní subjektivitu; nositelem práv a povinností je zahraniční společnost (6 Ob 40/19d).
- [22] Sporné je, zda je místo uskutečnění převodu peněžních prostředků považováno za místo splnění závazku i v případě, že poddlužník usazený v některém členském státě beztak v členském státě, ve kterém bylo zahájeno insolvenční řízení, provozuje pobočku ve smyslu výše uvedené definice, prostřednictvím této pobočky rovněž uskuteční dané právní jednání a pouze

převod příslušné peněžní částky provede prostřednictvím účtu vedeného v dalším členském státě, k němuž neexistuje žádný zvláštní blízký vztah.

[23] III. [*omissis*] [vnitrostátní procesní pravidla]

Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soudní dvůr)

Vídeň dne 22. února 2024

[*omissis*]

PRACOVNÍ DOKUMENT